

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА
Број: 271/2019
Датум: 26.11.2019.

ИЗВЈЕШТАЈ

*о оијени подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске
дисертације*

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Орган који је именовао комисију: Наставно-научно вијеће Филозофског факултета у Бањој Луци

Датум именовања комисије: 25.9.2019. године

Број одлуке: 02/04-3.2254-92/19

Састав комисије:

1. Илић Миле	Редовни професор	Општа педагогија, Дидактика и Методика разредне наставе
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Филозофски факултет у Бањој Луци	предсједник	
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији
2. Милинковић Драгица	Ванредни професор	Методика почетне наставе математици
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Педагошки факултет у Бијељини	члан	
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији
3. Ђиндић-Радић Александра	Ванредни професор	Методика васпитно-образовног рада
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Филозофски факултет у Бањој Луци	члан	
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: Алмина (Адил) Бркић-Алагић

2. Датум рођења: 18.03.1971. Мјесто и држава рођења: Тешањ, Босна и Херзеговина

II.1 Основне студије

Година уписа: 2000.

Година завршетка: 2004

Просјечна оцјена током студија:

7.83

Универзитет: Универзитет у Зеници

Факултет/и: Филозофски факултет

Студијски програм: Разредна настава

Звање: Професор разредне наставе

II.2 Мастер или магистарске студије

Година уписа: 2009.

Година завршетка: 2011.

Просјечна оцјена током студија:

9.3

Универзитет: Универзитет у Зеници

Факултет/и: Филозофски факултет

Студијски програм: Разредна настава

Звање: Магистар интегративних методика наставних предмета

Научна област: Друштвене науке

Наслов завршног рада: Утицај разумијевања прочитаног текста на опћи успјех ученика у разредној настави

II.3 Докторске студије

Година уписа: 2015.

Факултет/и: Филозофски факултет у Бања Луци

Студијски програм: Учитељски студиј – Докторске студије из Методике разредне наставе

Број ЕЦТС до сада остварених:

450

Просјечна оцјена током студија:

9.7

II.4 Приказ научних и стручних радова кандидата

P. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија ¹
1.	Бркић, А. (2015). Утицај разумијевања текста на опћи успјех ученика у разредној настави. <i>Педагошка ревија</i> , бр. 36, 34-42, Скопље: Педагошки факултет Свети Клемент Охридски.	Оригинални научни рад
<i>Кратак опис садржине:</i> Циљ рада био је испитати повезаност разумијевања прочитаног текста и школског успјеха ученика. Истраживањем је обухваћено 196 ученика петог разреда у основној школи „Хусо Хоцић“, основној школи „1. март“ и основној школи „9. септембар“, У Тешњу. Примјењена је метода теоријске анализе и дескриптивна метода. Поред наведених истраживачких метода, кориштене су и двије истраживачке технике, и то тестирање и анкетирање.		
У оквиру технике тестирања примијењен је тест знања тј. тест разумијевања прочитаног текста. С обзиром на дистрибуције фреквенција и постотака у табели контигенције, као и вриједности хи-квадрата и коефицијента контигенције, можемо изведен је закључак да постоји статистички значајна повезаност између разумијевања прочитаног текста и школског успјеха на крају четвртог разреда.		
Кључне ријечи: читање, ученик, разумијевање текста, школски успјех		
<i>Рад припада проблематици докторске дисертације:</i> ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО		

P. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
2.	Бркић, А. (2013). Развој дјечије ликовне креативности, <i>Дидактички путокази</i> , бр. 71, 42-48.	Прегледни рад
<i>Кратак опис садржине:</i> Дјечије ликовно стваралаштво има огромно друштвено значење, а школа у њему може имати велику улогу. Овим радом се настоји указати на важност развоја дјечије ликовне креативности, на фазе ликовног стваралаштва. Такође, у раду су описаны различити ликовни елементи, као индикатори развоја дјечије ликовне креативности. Дјечији цртеж је увијек одраз његове когнитивне стварности, те је неопходно указати на важност развојних фаза у ликовном стваралаштву код дјеце.		
Кључне ријечи: креативност, развојне фазе, линија, боја, облик		
<i>Рад припада проблематици докторске дисертације:</i> ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО		

P. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
3.	Алагић, А. (2019). Модели презентације друштвених садржаја у уџбеницима моје околине и друштва, Зборник радова са ВИИИ међународне конференције. Брчко: Европски универзитет Брчко дистрикт, 412-427	Истраживачки рад

¹ Категорија се односи на оне часописе и научне скупове који су категорисани у складу са Правилником о публиковању научних публикација („Службени гласник РС“, бр. 77/10) и Правилником о мјерилима за остваривање и финансирање Програма одржавања научних скупова („Службени гласник РС“, бр. 102/14).

Кратак опис садржине:

У овом раду проблем истраживања произлази из предмета истраживања и односи се на модел презентације друштвених садржаја у настави Моје околине/Друштва гледано из угла њиховог дидактичко-методичког обликовања, повезаности са садржајима других наставних предмета, њихове визуализације у уџбеницима (текст, сажеци, слике, табеле, графикони, схеме и сл.), улоге и функције садржаја за подстицање самосталног истраживачког рада и јачања друштвених и грађанских компетенција.

Основни циљ овог акционог истраживања био је испитати који су модели презентације друштвених садржаја у уџбеницима Моје околине за 4. разред основне школе и Друштва за 5. разред основне школе и какви су ставови наставника разредне наставе и ученика 4. и 5. разреда основне школе када су у питању актуелни уџбеници као основни извор стицања знања поменутих наставних предмета.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
4.	Alagić, A., Matović D., Alagić, I. (2017). Survey about the Influence of Comprehension of the read Text on general success of pupils in Class Teaching, <i>International Journal of Current Research</i> , Vol. 9, 723-801	Originalni naučni rad

Кратак опис садржине:

Reading is a complex psychological activity which enables receiving the information in written form and its comprehension. The perception of signs has a major importance in the beginning of reading, but, as the child improves, it relies more on the content of reading. Enabling pupils in elementary school to realize and understand the facts in the text and the whole text, and to develop individual comprehension of the text, can significantly improve their school success, and , generally life success. It is of great importance for elementary school pupils to overcome all levels of reading, starting with remembering the shape of letters, connecting the letters and the sounds, recognizing the letters and their bonding in one unity, connecting words into sentences, learning the basic reading techniques, speed reading and reading to oneself with full comprehension of the read text.

The aim of this paper is to explore the connection between understanding the read text and the general success of pupils. The survey includes 196 pupils of the fifth grade in Elementary schools „Huso Hodžić“, „1.mart“ and „9.septembar“. In this paper, several methods were used, such as theoretical analysis and descriptive method. Besides the research methods, two research techniques were used: testing and interviewing. Within the testing technique, the test of knowledge was used, so called „test of understanding the read text“.

Considering the distribution of frequency and percentage in the contingency table, as well as the chi square value and the contingency coefficient, we can make a conclusion that there is a statistical connection between understanding the read text and school success at the end of the fourth grade.

Keywords: Reading, Pupil, Understanding the text, School success.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
5.	Alagić, A., Alagić, I. (2017). The Influence of Comprehension of the read text on general success of pupils in Class Teaching, Turkey, IJAEDU-International E-Journal	Originalni naučni rad

	of Adnences in Education, INT online ISSN:2411-1821, ISBN 978-605-82433-0-9, 840-848.	
--	---	--

Кратак опис садржине:

The aim of this paper is to explore the connection between understanding the read text and the general success of pupils. The survey includes 196 pupils of the fifth grade in Elementary schools „Huso Hodžić“, „1.mart“ and „9.septembar“ in Tešanj.

In this paper, several methods were used, such as theoretical analysis and descriptive method. Besides the research methods, two research techniques were used: testing and interviewing. Within the testing technique, the test of knowledge was used, so called „test of understanding the read text“. It is of great importance for elementary school pupils to overcome all levels of reading, starting with remembering the shape of letters, connecting the letters and the sounds, recognizing the letters and their bonding in one unity, connecting words into sentences, learning the basic reading techniques, speed reading and reading to oneself with full comprehension of the read text.

Considering the distribution of frequency and percentage in the contingency table, as well as the chi square value and the contingency coefficient, we can make a conclusion that there is a statistical connection between understanding the read text and school success at the end of the fourth grade.

Keywords: Influence, read text, Understanding the text, success of pupils.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
6.	Alagić, A., Matković, D. (2017). Survey about Inclusion of Socialtopics to pupils of 4th and 5th graades of elementary Shool, Turkey, IJAEDU-Inernational E-Journal of Adnences in Education, INT online ISSN:2411-1821, ISBN 978-605-82433-0-9, 849-856.	Orginalni naučni rad

Кратак опис садржине:

The political-administrative structure of Bosnia and Herzegovina is unique and extremely complex. Its administrative architecture has defined different teaching plans and programs at different level of state organization. This brings us to the fact that there are large numbers of textbooks that teach classes from different thematic areas.

The textbook is still the most frequently and most widely used teaching tool for pupils to acquire knowledge and skills. As a compulsory source of knowledge in teaching and schooling, the textbook represents a fundamental point of encounter between the teacher's professional competence and student expectations and the privileged channel through which teaching communication is realized. Items like content, structure, graphic and visual artwork of the textbooks have undergone a considerable qualitative developmental path, and it is becoming increasingly difficult to choose a suitable textbook that would be culturally and scientifically valuable, methodically well-structured and adapted to the pupils' interests and abilities and the context in which they live.

The subject of research of this paper is to consider the characteristics of the constructivist approach to the textbooks "My Environment" in the 4th grade and "Society" in the 5th grade of the elementary school with a focus on social content. Also, in this paper we will try to highlight all the elements that favour the pupils in order to be able to effectively use the

textbook and self-directed learning. The focus analysis of the textbooks, in addition to the mentioned segments, will also focus on the didactic-methodical foundations of individual forms of teaching that are integrated within the same framework, and encourage pupils to stand alone research work and self-directed learning. This paper will analyse the possibility of creating textbooks and written materials that would support the self-directed learning of pupils as well as the development of social and civic competencies. Through the outline of the results and findings of the action-based survey, there are guidelines for further improvement of the subject area.

Keywords: Survey, Inclusion, Social Topics, Pupils, Elementary School.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО

Да ли кандидат испуњава услове?

ДА

НЕ

III ПОДАЦИ О МЕНТОРУ/КОМЕНТОРУ

Др Сефедин Ф. Шеховић, рођен је у селу Ноћаје код Тутина 1960. године. Основну школу завршио је у Делимеђу, Гимназију у Тутину. Филизофски факултет, Одсјек за педагогију, завршио у Приштини 1984. године.

У образовању је радио дванаест година као школски педагог и пет година као директор основне школе. Током седамнаестогодишњег успешног и узорног рада у основним школама Тутина, имао је аутентичан, рационалан, педагошки цјелисходан и веома успешан приступ. Испољена радозналост и жеља за усавршавањем мотивисали су Сефедина Ф. Шеховића да настави са студијама и рад на сопственом усавршавању на универзитету како би се што боље припремио за педагошки рад са обиљежјима високе стручности и оспособљености за научна истраживања актуелних феномена у образовању Србије.

Магистарски рад *Мрежса иорганизација основног образовања учитеља у Новом Пазару, Сјеници и Тутину, 1945-1995*, Била је запажен и цењен допринос проучавању темом задатих појава на једном по неразвијености познатом дијелу Србије. Рад је био утемељен и на непосредном и директном познавању кретних прилика у образовању, академски компетентог и већ искусног наставника Шеховића, изванредног познаваоца прилика и ситуације образовања у свом завичају. Такав приступ Шеховић ће појачати радом на докторској дисертацији: *Основне школе Рашке области у систему образовања Србије, 1912-2000*, коју ће успешно одбранити на Филозофском факултету у Приштини 2000 године.

То ће касније бити објављени радови др Шеховића од изузетног значаја за критичко процјењивање и вредновање, али и за пројектовање будућег развоја мреже основног образовања на дијелу неразвијеног подручја Србије. Од 2005. године члан је Националног савјета за образовање и члан више комисије тог савјета. По стицањеу највиших академских звања, још у току и после седамнаестогодишње педагошке праксе у школама на подручју Рашке области, након успешног огледања у пракси образовања, објавио је прве радове, есеје, студије, монографије, али и бројне прилоге у периодичним публикацијама.

Др Сефедин Ф. Шеховић је изабран на Београдском универзитету, за рад у Наставном одјељењу Учитељског факултета из Београда у Новом Пазару. Тако је Др Сефедин Шеховић постао веома ангажован на образовању учитеља, сада на високом, универзитетском нивоу. То се показало веома оправданим јер је др Сефедин Шеховић, прво као асистент на Учитељском факултету из Београда, потом доцент и руководилац Наставног одјељења у Новом Пазару, организовао и водио рад тако да се високо образовање учитеља успешно остварује и стиче у Новом Пазару.

Својим преданим радом, као педагог, асистент, доцент, ванредни професор, редовни професор и као научник, др Сефедин Ф. Шеховић је студије на Учитељском факултету, на подручју на којем ради, учинио привлачним и успешним.

Радови из области којој припада приједлог докторске дисертације:

P. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница
1.	Шеховић, С. (2012): <i>Дидактика теорија учења и поучавања</i> , Учитељски факултет, Београд, (ИСБН 978-86-7849-166-5, ЦОБИСС.СР-ИД 191818508)
2.	Шеховић, С., Јовановић, П. (2013): <i>Настава природе и друштва у контексту друштвено економских промена</i> (дидактичко-методички аспект), Графиколор, Краљево, (ИСБН 978-86-912515-2-9, ЦОБИСС.СР-ИД 195974668)
3.	Шеховић, С. (2017): <i>Дидактички практикум</i> , Учитељски факултет, Београд, (ИСБН 978-86-7849-239-6) ЦОБИСС.СР-ИД 236558092
4.	Шеховић, С. (2018): <i>Дидактички практикум</i> , друзго издање Учитељски факултет, Београд, (ИСБН 98-86-7849-239-7) ЦОБИСС.СР-ИД 336558093
5.	Шеховић, С. (2002): <i>Чиниоци који условљавају наставников однос према настави</i> , Образовна технологија бр. 2, Београд, стр. 1-12 (УДК: 37.013)
6.	Шеховић, С. (2005): <i>Технологија програмираног учења и поучавања</i> , Методичка пракса бр. 3/4, Београд, стр. 57-65 (УУ ИССН 0354-9801, УДК: 371.333)
7.	Шеховић, С. (2009): <i>Иновацијска функција школе у оспособљавању кадрова</i> , Педагогија, ЛХВИ, 3, Београд, стр. 427-432 (ИССН 0031-3807, УДК: 37.018)
8.	Јовановић, П., Шеховић, С. (2009): <i>Редефинисање система вредновања за улагanje у образовање</i> , Економика 1-2, Ниш, стр. 36-46 (УУ ИССН 0350-137X)
9.	Шеховић, С., Раиечевић, Н., Тотић, А. (2010): <i>Учење и поучавање у савременој школи</i> , Токови, Беране, стр. 31-38 (ИССН 0350-8366, УДК: 371.3)
10.	Шеховић, С. (2010): <i>Оптимизација еколошког образовања уз примену интернет технологија</i> , Методичка пракса, Београд, стр. 571-584 (УУ ИССН 0354-9801, УДК: 371.333)
11.	Шеховић, С., Прушевић, Ф. (2011): <i>Наставни облици и комуникација у настави природе и друштва</i> , Иновације у настави, ХХИВ, стр. 73-83, (ИССН 0352-2334, УДЦ 371.311:3/5)
12.	Шеховић, С. (2012): <i>Избор метода поучавања</i> , Педагогија, ЛХВИИ, 4, Београд, стр. 588-593 (ИССН 0031-3807, УДК: 37.022/026;371.3)
13.	Шеховић, С. (2012): <i>Улога еколошког образовања у заштити и унапређивању животне средине</i> , www.данубе-цооператион.цом
14.	Нишић, М., Шеховић, С., Хајровић, Е. (2013): <i>Project Modernization and Reform of Education System Thrugh the new Methods of Learning</i> , ТТЕМ - Technics Technologies Education Management, Vol. 8, No. 1, (ISSN 1840-1503)
15.	Мандић, Д., Радовановић, И., Шеховић, С. (2009): <i>Informational Technology in life-long Teacher's Education</i> , The 8th WSEAS International Conferenceon, Education and Educational Technology (EDU 09), Genova, Italy, стр 384-395 (ISSN 1224-7480)
16.	Шеховић, С. (2010): <i>Учење и поучавање</i> , Зборник радова Учитељског факултета, Ужице, стр. 105-110 (ИССН 1450-6718, УДК: 37.013)

Да ли ментор испуњава услове?

ДА

НЕ

IV ОЦЈЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

IV.1 Формулација назива тезе (наслова)

ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ ЕФЕКТИ ИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА УЧЕНИКА У НАСТАВИ МОЈЕ ОКОЛИНЕ

Наслов тезе је подобан?

ДА

НЕ

IV.2 Предмет истраживања

Анализа теоријских поставки и емпиријских истраживања истраживачког рада ученика указује да његове бројне дидактичко-методичке вриједности у домену развијања и подстицања виших мисаоних процеса, иницијативе, стваралаштва, мотивације и других квалитета ученика. Међутим, мањи је број радова о вриједностима и ефикасности истраживачког рада ученика у разредној настави. Методичко осмишљавање материјала и методаза истраживачки рад у разредној настави је осјетљиво и захтјевног питање. У припремању, реализацији и евалуацији истраживачког рада ученика у разредној настави незаобилазно је уважавати специфичне карактеристике мишљења ученика тог узраста које је засновано на конкретној логици, али и зачецима апстрактних мисаоних процеса. Поред тога, комплексност и вишеслојност садржаја наставе природе и друштва, вјероватно су узроковали слабији интерес истраживача да испитају ефекте истраживачког рада на овим садржајима. Стога је проблем истраживања утврђивање образовно-васпитних ефеката истраживачког рада ученика у настави моје околине.

Из тако дефинисаног проблема истраживања, конкретније је дефинисан предмет истраживања као експериментално испитивање образовно-васпитних ефеката истраживачког рада ученика у настави моје околине. С обзиром да теоријска и емпиријска истраживања указују на различите и бројне ефекте истраживачког рада ученика, а да у једном истраживању није могуће измерити све могуће ефекте, кандидаткиња се опредијелила да образовно-васпитне ефекте у истраживању операционализује кроз следеће елементе: знања ученика (четири димензије знања и шест димензија когнитивних процеса према ревидираној Блумовој таксономији), трајност знања, мотивисањост, самопројену когнитивног функционисања ученика и кохезију одјељења.

Предмет истраживања је подобан?

ДА

НЕ

IV.3 Најновија истраживања познавања предмета дисертације на основу изабране литературе са списком литературе

Анализа доступних домаћих и страних извора указује на мањи број емпиријских, а нарочито експерименталних истраживања у којима су цјеловитије сагледани ефекти истраживачког рада ученика. Посебно је уочљив недостатак таквих истраживања у разредној настави и у оквиру предмета Моја околина. Ипак, биће презентовани резултати

неколико истраживања, која иако се не поклапају са овом темом у потпуности (у смислу да не обухватају потпуно исти узраст, садржаје, експериментални фактор и зависне варијабле), јесу релевантана и за ово истраживање.

Славко Кркљуш је седамдесетих година XX вијека истраживао утицај учења у настави откривањем, односно откривајућег вођења на постигнућа у настави математике (алгебре). Учење откривањем у овом раду је подразумијевало учениково самостално упознавање са новим чињеницама као и самостално усвајање нових принципа и генерализација (Кркљуш, 1977). Резултати овог истраживања указују да су ученици у експерименталној групи у којој се настава одвијала по систему вођеног открића постигли статистички значајно већи успјех у изучавању алгебре у односу на контролну групу.

Стојаковић (1986) је такође истраживао ефекте учења путем открића, али на садржајима физике. И ово експериментално истраживање резултирало је статистички значајно вишем постигнућима експерименталне групе у односу на контролну, и то у погледу рјешавања сложенијих, проблемских задатака.

Ристановић је истражива експериментално утицај хеуристичког модела учења у настави Познавања природе и Познавања друштва на, углавном, образовне ефекте као што су квалитет и трајност знања ученика (Ристановић, 2010). Експериментални фактор, тј. хеуристичко учење, је у ствари, подразумијево доминатну примјену ученичког истраживачког рада. Ученици у експерименталној групи су прикупљали податке из различитих извора, постављали хипотезе, изводили мање огледе, и сл. Резултати финальног тестирања, али и неколико мјесеци након истраживања примјењеног ретестирања, указали су на статистички значајно виша постигнућа ученика у експерименталној у односу на контролну групу. Ово истраживање је показало да истраживачки рад утиче не само на квалитет знања, већ и на трајност знања у настави Природе и настави Друштва. Исти аутор је у једном другом истраживању извршио експерименталну провјеру ефеката пројектног модела наставе природе и друштва (историјски садржаји) на сарадничко понашање ученика (Ристановић, 2016). Рад на пројектима одвијао се у мањим групама ученика. Налази овог истраживања показали су да је групни рад на пројекту позитивније дјеловао на позитивну међузависност ученика у групи, унутаргрупну комуникацију и отвореност за рјешавање проблема у односу на уобичајене групне активности.

У експерименталном истраживању Мирослава Куке испитивано је дејство лабораторијско-експерименталне методе (Е фактор) у настави физике на знања ученика (Кука, 1999). Ученици у експерименталној групи (седми и осми разред) су постигли статистички значајно виши ниво знања, и то у погледу репродукције, разумијевања, примјене и трајности знања, у односу на контролну групу. У другом чланку овај аутор презентује резултате истог истраживања, али у погледу дјеловања експерименталног фактора на мотивацију ученика (Кука, 2000). Налази истраживања указују да је усвајање садржаја физике лабораторијско-експерименталном методом такође статистички значајно више утицало на ниво мотивисаности ученика оба пола за учење у односу на уобичајен начин рада.

Ефекте лабораторијско-експерименталне методе, али у настави биологије у другом разреду гиманзије, испитивале су Вера Дракулић и Томка Миљановић. Оне су уустановиле да су ученици експерименталне групе који су уз примјену активних метода учења, вјежби и огледа постигли статистички значајно виши ниво знања и умијећа у односу на ученике

из контролне групе који су исте садржаје изучавали на традиционалан начин(Дракулић и Миљановић, 2007).

Критичка анализа приказаних тангентних истраживања указује да, у односу на тему нашег истраживања, постоји одређен број питања и проблема који у њима нису детаљније испитани и протумачени. Овдје, прије свега, мисли се на слједеће аспекте:

- у наведеним истраживањима није обухваћен узраст ученика четвртог разреда. Овај узраст је интересантан из угла спознаја из домена развојне психологије о дјечијем усвајању појмова и развоју апстрактног мишљења. У нашем истраживању предвиђено је да се усвајање појмова дешава се у процесу учениковог активног рада на истраживачким задацима (рјешавања проблемских ситуација), при чему се активирају мисаоне операције као што су рашчланивање, уочавање сличности и разлика, повезивање, уопштавање и сл.

У наведеним истраживањима нису обухваћени садржаји наставног предмета *Моја околина*. У том погледу, бићемо у прилици да сагледамо, из методичког угла, нова сазнања о томе како је специфичност наставних садржаја повезана са примјеном и ефектима истраживачког рада ученика. Такође, експериментални програм (писане припреме на овим наставним садржајима) које ћемо приложити у раду могу бити примјери учитељима да и они испоље методичку кретивност у планирању и припремању наставе. “Склоп“ зависних варијабли предвиђен пројектом овог експерименталног истраживања није испитан у приказаним и анализираним досадашњим истраживањима. Овдје нарочито истичемо образовне ефекте које планирамо утврдити служећи се матрицом димензија знања и когнитивних процеса (ревидирана Блумова таксономија).

ЛИТЕРАТУРА:

- Anderson, L.W., Krathwohl, D. R. (Eds.), Airasian, P.W., Cruikshank, K.A., Mayer, R.E., Pintrich, P.R., Raths, J., Wittrock, M.C. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives* (Complete edition). New York: Longman. Retrieved April 02, 2019 from <https://www.uky.edu/~rsand1/china2018/texts/Anderson-Krathwohl%20-%20A%20taxonomy%20for%20learning%20teaching%20and%20assessing.pdf>
- Andrilović, V. i Čudina-Obradović, M. (1985). *Psihologija učenja i nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
- Antonijević, R. (2005). Motivacija i saznavanje u nastavi, *Nastava i vaspitanje*, Vol. 54, br. 4-5, 527 – 530.
- Bandjur, V., Ristanović, D. & Stanojević, V. (2018). The influence of a project-based learning model in science and social studies on adoption of students' procedural knowledge. *Collection of papers of The Facultyo Philosophy*, XLVIII (3), pp. 279 – 297. DOI:10.5937/ZRFFP48-18619
- Bloom, B. (1981). *Taksonomija ili klasifikacija obrazovnih i odgojnih ciljeva – Knjiga I Kognitivno područje*. Beograd: Republički zavod za unapređivanje obrazovanja.
- Blumenfeld, P. C, et al. (1991): Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. *Educational Psychologist*, 26(3&4), 369–398.
- Borić, E. (2009). *Istraživačka nastava prirode i društva, priručnik za nastavu*. www.ufos.unios.hr/modules/wfdownloads/visit.php?cid=13&lid
- Borić, E., Škugor, A. i Perković, I. (2010). Samoprocjena učitelja o izvanučioničkoj

- istraživačkoj nastavi prirode i društva. *Odgojne znanosti*, 12/2. 361-371.
- David, J. L. (2008). Project-Based Learning. *Educational Leadership*, 65 (5). 80-82.
- Davidov, V.V. (1995) *Saznavanje i nastava, o shvatanjima razvijajuće nastave*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- De Zan, I. (2005). *Metodika nastave prirode i društva* (4. izd.). Zagreb: Školska knjiga.
- Drake, K. N. & Long, D. (2009). Rebecca's in the Dark : A Comparative Study of problem-based learning and direct instruction/experiential learning in two 4th grade classrooms. *Journal of Elementary Science Education*, 21 (1). 1-16.
- Drakulić, V., Miljanović, T. (2007). Efikasnost laboratorijsko-eksperimentalne metode u realizaciji sadržaja biologije u gimnaziji. *Pedagogija*, vol. 62, br. 4, 627-632
- Jukić, S. (2001). *Nastava u kojoj učenik misli*. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Krathwohl, D. R. (2002). *A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview*. Retrieved April 7, 2019 from
https://www.mbaea.org/media/documents/A_Revision_of_Blooms_Krathwohl_EF1B6C773BF4F.pdf
- Krkljuš, S. (1977) *Učenje u nastavi otkrivanjem*. Novi Sad: Radnički univerzitet Radivoj Ćirpanov.
- Kvaščev, R. (1977). *Modeliranje procesa učenja*. Beograd: Prosveta.
- Lam, Sch., Cheng, R. W. & Choy, H. (2010). School support and teacher motivation to implement project-based learning. *Learning and Instruction*, 20. 487-497.
- Meyer, H. (2002). *Didaktika razredne kvake: rasprave o didaktici, metodici i razvoju škole*. Zagreb: Educa.
- Mikalački Briski, A. (1989). *Pedagoške implikacije Pijažeove teorije*. Beograd: Savez društava psihologa Srbije.
- Mikanović, B. (2009) Pedagoški aspekti istraživačkog rada učenika. *Nastava*, Banja Luka, br. 1-2, 65-77.
- Mikanović, B. (2009). Teorijske osnove istraživačkog rada učenika u savremenim didaktičkim teorijama. *Norma*, vol. 14, br. 2, 139-152.
- Mirkov, S. (2007). Samoregulacija u učenju: primena strategija i uloga orijentacija na ciljeve, *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 39, 2, 309-328.
- Mirkov, S. (2013). *Učenje – zašto i kako*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Ničković, R. (1970). *Učenje putem rešavanja problema u nastavi*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika.
- Palekčić, M. (1985). *Unutrašnja motivacija i školsko učenje - pedagoški i psihološki aspekti razvijanja unutrašnje motivacije učenika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Pešikan, A. (2003). *Nastava i razvoj društvenih pojmove kod dece*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- Piaget, J. & Inhelder, B. (1978). *Intelektualni razvoj deteta*. Belgrade: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Ruka u testu. (2007). *Knjižice iz eksperimentalne kutije*.
http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/?Page_Id=1203.
- Stojaković, P. (1986). *Razvijanje sposobnosti učenja*. Sarajevo: Svjetlost.
- Stojaković, P. (1998) Blumova taksonomija vaspitnih ciljeva u kognitivnom području i njen

- značaj za efikasniju individualizaciju učenja i nastave. *Pedagogija*, vol. 31, br. 4, 1-15.
- Stojaković, P. (2008). *Psihologija za nastavnike* (6. izd.). Banja Luka: Prelom.
- Stojaković, P. (2009). *Nastavna pitanja i zadaci u svjetlu stvaralačkih procesa učenja*. Istočno Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Suzić, N. (2006). Mjerenje motivacije. *Naša škola – časopis za teoriju i praksu vaspitanja i obrazovanja*, br. 3-4, 88-121.
- Suzić, N. (1998) *Kako motivisati učenike*. Srpsko Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Šefer, J.P. (1997). Evaluacija efekata učenja naučno-istraživačkih postupaka kroz grupni rad u nastavi. *Nastava i vaspitanje*, vol. 46, br. 5, 591-610.
- Šefer, J.P. (2005) *Kreativne aktivnosti u tematskoj nastavi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Tal, R., Krajcik, J. S., & Blumenfeld, P. C. (2006). Urban Schools Teachers enacting project-based science. *Journal of Research in Science Teaching*, 43 (7), 722-745.
- Vigotski, L. (1983). *Mišljenje i govor*. Beograd: Nolit.
- Баковљев, М (1982) *Мисаона активизација ученика у настави*. Београд: Просвета.
- Веиновић, З. (2010). Холистички приступ проблемима у животној средини у настави природе и друштва, Педагогија, бр. 4, 674 – 683
- Вилотијевић, М., Вилотијевић, Н. (2008). Хеуристичка настава. Врање: Учитељски факултет
- Ивић, И. (1992): Теорије менталног развоја и проблем исхода образовања, *Психологија*, бр. 3-4, 7-35.
- Ивић, И., Пешикан, А., Антић, С. (2001). Активно учење 2, Институт за психологију, Београд. http://eduforum.rs/pdf/Aktivno_ucenje_sr.pdf
- Ćatić, Stevanović, Školska pedagogija, 2002
- М. Stevanović, Pedagogija 2003
- Игњатовић Савић, Н. (1990). Педагошке импликације теорије Виготског, *Психологија*, 23 (1), 145-153.
- Крњајић, З. (2004). Изградња знања и развијање способности кроз процес образовања, у: *Знање и постигнуће*. Уредиле: Слободанка Милановић-Наход и Надежда Шарановић-Божановић. Београд: Институт за педагошка истраживања, 116–129.
- Кука, М. (1999): Утицај лабораторијско-експерименталне методе на успех ученика у настави физике. *Настава и васпитање*, бр. 3-4, Београд, 327- 351.
- Кука, М. (2000): Мотивисаност ученика да уче путем примене лабораторијскоексперименталне методе. *Педагошка стварност*, бр. 1-2, Нови Сад, 71- 83.
- Милановић-Наход, С. (1988). *Когнитивне теорије и настава*. Београд: Институт за педагошка истраживања
- Милановић-Наход, С. (1995). Стицање знања у настави и развој мишљења, у *Сазнавање и настава*, Београд: Институт за педагошка истраживања, 75 – 94.
- Мирков, С. (1998). Нивои знања која ученици усвајају у основној школи, *Настава и васпитање*, год. 47, бр. 4, Београд, 603 – 628.
- Мишчевић – Кадијевић, Г. (2010). *Проблемска настава природе и друштва и квалитет знања ученика*. Београд: Учитељски факултет

- Пртљага, С., Стојановић, А. и Благданић, С. (2018). Домети пројект методе у подстицању креативности ученика у настави природе и друштва. *Иновације у настави*, XXXI, 2018/3, стр. 37–48. doi: 10.5937/inovacije1803037P.
- Радусин, Б., Ристановић, Д. (1998). Садржаји наставе познавања природе и могућности примене методе лабораторијских и практичних радова, *Настава и васпитање*, бр. 3, Београд, 375-389
- Ристановић, Д. (2010). *Хеуритички модел наставе*. Јагодина: Педагошки факултет.
- Ристановић, Д. (2016). Улога пројектног модела наставе природе и друштва у развоју сарадничког понашања ученика. *Настава и васпитање*, LXV (3), 629-646
- Сладоје Бошњак, Б. (2013). *Метакогнитивне стратегије у настави*. Пале: Филозофски факултет
- Стојаковић, П. (1998). Истраживања у области метакогниције и њихов значај за развијање ефикасних стратегија и способности учења. *Педагошка стварност*, 7-8, 594-608.
- Цвјетићанин, С., Бранковић Н. и Самарција, Б. (2008). Утицај експерименталног рада на врсту и заступљеност активности ученика у настави познавања природе. *Педагогија*, 1/2008, 91-97.
- Шарановић-Божановић, Н. (1995). Знање и разумевање у настави, у *Сазнавање и настава*, Београд: Институт за педагошка истраживања, 95 - 114
- Шефер, Ј. (2004). Конструисање знања као креативни акт и разумевање целине, у: *Знање и постигнуће*. Приредиле: Слободанка Милановић-Наход, Надежда Шарановић-Божановић. Београд: Институт за педагошка истраживања, 130–139.
- Шефер, Ј. и др. (2012): Истраживачки рад и решавање проблема као подстицај стваралаштва, иницијативе и сарадње у настави, у: Стваралаштво, иницијатива и сарадња – импликације за образовну праксу, II део. Уредници: Јасмина Шефер, Јелена Радишић. Београд: Институт за педагошка истраживања, 243–266.

Избор литературе је одговарајући?

ДА

НЕ

IV.4 Циљеви истраживања

Циљ истраживања је утврђивање утицаја примјене истраживачког рада ученика у настави моје околине на образовно-васпитне ефekte. С обзиром на експериментални модел који ће бити примијењен, овај циљ ће се реализовати упоређивањем образовно-васпитних ефеката остварених у експерименталној групи у којој ће дјеловати експериментални фактор са ефектима оствареним у контролној групи у којој ће ученици радити „на уобичајен начин“ у традиционалној предавачко- приказивачкој настави. Циљ истраживања конкретизован је следећим задацима истраживања:

1. Установити да ли ће у настави моје околине ученици експерименталне групе у којој се примјењује истраживачки рад постићи виши ниво чињеничког, концептуалног и процедуралног знања у односу на ученике у контролној групи који раде на уобичајен начин;
2. Утврдити да ли настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика доприноси већој трајности знања у односу на уобичајену наставу;
3. Испитати да ли настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика доприноси вишем нивоу мотивације постигнућа (самоекфикасност и компетенција, атрибуција и увјерење о способности контроле, заинтересованост ученика за наставу, ниво вредновања академског постигнућа и процјена циљева) у односу на уобичајену наставу;
4. Испитати да ли настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика доприноси позитивнијим ставовима о властитом когнитивном функционисању у односу на уобичајену наставу;
5. Испитати да ли настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика доприноси вишем нивоу групне кохезивности одјељења и
6. Испитати ставове и мишљења ученика и наставника експерименталне групе о искуствима стеченим у реализацији наставе примјеном истраживачког рада ученика.

Циљеви истраживања су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.5 Хипотезе истраживања: главна и помоћне хипотезе

На основу одређеног предмета и циља истраживања дефинисана је основна хипотеза која гласи: Претпостављамо да ће ученици експерименталне групе, који ће учити садржаје моје околине примјеном истраживачког рада, постићи виши ниво образовно-васпитних ефеката у односу на ученике из контролне групе који ће садржаје моје околине учити на уобичајен начин у традиционалној, претежно предавачко-приказивачкој настави.

Основна хипотеза истраживања разложена је на шест помоћних хипотеза:

1. Претпостављамо да ће у настави моје околине ученици експерименталне групе у којој се примјењује истраживачки рад постићи виши ниво чињеничког, концептуалног, процедуралног и метакогнитивног знања у односу на ученике у контролној групи који раде на уобичајен начин у традиционалној настави;
2. Претпостављамо да настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика доприноси већој трајности знања у односу на уобичајену традиционалну

наставу;

3. Претпостављамо да ће ученици у експерименталној групи у којој се реализује настава моје околине уз примјену истраживачког рада ученика постићи виши ниво мотивације постигнућа (самоекласност и компетенција, атрибуција и увјерење о способности контроле, заинтересованост ученика за наставу, ниво вредновања академског постигнућа и процјена циљева) у односу ученике из контролне групе у којој се рализује уобичајена традиционална настава;
4. Претпостављамо да настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика доприноси позитивнијим ставовима ученика о властитом когнитивном функционисању у односу на уобичајену наставу;
5. Претпостављамо да настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика доприноси вишем нивоу одјељењске кохезије у односу на уобичајену наставу и
6. Претпостављамо да ће ученици и наставници експерименталне групе исказати позитивне ставове и мишљења о искуствима стеченим у реализацији наставе моје околине примјеном истраживачког рада ученика

Хипотезе истраживања су јасно дефинисане?

ДА

НЕ

IV.6 Очекивани резултати хипотезе

Очекује се да ће ученици из експерименталне групе који ће учити садржаје моје околине примјеном истраживачког рада ученика постићи виши ниво образовно-васпитних ефекта у односу на ученике из контролне групе који ће садржаје моје околине учити на уобичајене начине у традиционално претежно предавачко- приказивачкој настави. Такође, очекујемо да ће у настави моје околине ученици експерименталне групе у којој се примјењује истраживачки рад постићи виши ниво чињеничког, концептуалног, процедуралног и метакогнитивног знања у односу на ученике у контролној групи који раде на уобичајен начин у традиционалној настави. Очекује се да ће настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика доприноси већој трајности знања у односу на уобичајену традиционалну наставу, те да ће ученици у експерименталној групи у којој се реализује настава моје околине уз примјену истраживачког рада ученика постићи виши ниво мотивације постигнућа (самоекласност и компетенција, атрибуција и увјерење о способности контроле, заинтересованост ученика за наставу, ниво вредновања академског постигнућа и процјена циљева) у односу ученике из контролне групе у којој се рализује уобичајена традиционална настава. Настава моје околине у којој се примјењује истраживачки рад ученика требала би да допринесе позитивнијим ставовима ученика о властитом когнитивном функционисању у односу на уобичајену наставу као и вишем нивоу одјељењске кохезије у односу на уобичајену наставу. Очекује се да ће ученици и наставници експерименталне групе исказати позитивне ставове и мишљења о искуствима стеченим у реализацији наставе моје околине примјеном истраживачког рада ученика.

Очекивани резултати представљају значајан научни допринос? ДА НЕ

IV.7 План рада и временска динамика

Експериментално истраживање ће се реализовати у школској 2019/2020. години. Прије саме реализације извршиће се припреме у смислу проучавања теоријских радова, прегледа и анализе емпиријских истраживања из области коју обухвата тема докторске дисертације. Поред тога, припрема подразумијева разматрање и планирање експерименталних и контролних група, израду инструмента истраживања и припрему експерименталног програма (анализа наставних планова и програма, дефинисање задатака за истраживачки рад ученика и вјежби за сваку наставну јединицу).

Иницијално испитивање и уједначавање група (које смо претходно изабрали и усагласили са представницима школа) извршиће се почетком мјесеца новембра 2019. године. Узорак је намјеран по избору школе и узраста ученика. Узорак ће чинити ученици 4. разреда основне школе "Хусо Хоцић" у Тешњу. Јединице узорка су појединци, тј. ученици 4. разреда основне школе. Иницијално мјерење, у сврху уједначавања група ураадићемо почетком новембра 2019. године. Иницијалним тестирањем ће се провјерити ниво знања усвојеног у 3. разреду из Моје окoline.

Експеримент ће се реализовати у периоду новембар 2019 - април 2020. године. У експерименталној групи ће се у том периоду реализовати настава Моје окoline у којој ће дјеловати експериментални фактор – истраживачки рад ученика, док ће истовремено контролна група радити на истим садржајима, али на уобичајен начин (традиционална настава).

Експериментални програм обухвата реализацију часова Моје окoline у којем ће бити обрађене следеће наставне јединице:

- Природа и природни процеси,
- Сунчева свијелост, вода и ваздух као увијети живота,
- Сунчева свијелост и топлота као увијети живота,
- Зрак (ваздух) као увијет живота,
- Вода као увијет живота,
- Атмосферске падавине,
- Кретање ваздуха, вјетар: брзина и смјер вјетра, локални вјетрови,
- Гibaњe зрака (вјетар),
- Промјена особина материје загријавањем,
- Вријеме и простор,
- Орјентација на географској карти,
- Проналажење значајних географских обиљежја,
- Израда географске карте у же окoline (тлоцrt),
- Прошлост, садашњост и будућност краја,
- Прошлост краја: писани споменици, грађевински споменици,
- Садашњост и будућност краја,
- Вријеме и простор и
- Обиљежја завичаја.

Прије самог почетка експерименталног рада наставнице ће проћи обуку за истраживачки рад ученика тј. методичку припрему за рад. Такође, и наставнице су приближно исте старосне доби, стручне спреме, те година радног стажа. Све поменуте наставне јединице биће реализоване уз помоћ писаних припрема у складу са добрим моделима наставе, апострофирајући истраживачки рад ученика. Експериментални рад ће

се одвијати у два експериментална одјељења (Е1, Е2) у основној школи "Хусо Хоцић" а његова ефикасност ће се упоређивати у два контролна одјељења (К1, К2). У експерименталним и контролним одјељењима одвијаће се исти наставни садржаји. У јуну школске 2019/2020. године извршиће се ретестирање како би се утврдила трајност знања. Унос квантитативних података у статистички програм вршиће се континуирано у складу са примјеном истраживачких инструмената. Након финалног мјерења вршиће се одређене анализе и тестирати поједиње хипотезе, а након ретестирања ће се вршити завршна статистичка анализа. Након статистичких анализа слиједи интерпретација добијених налаза, те писање извјештаја овог експерименталног истраживања.

План рада и временска динамика су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.8 Метод и узорак истраживања

Методологију експерименталног истраживања образовно-васпитних ефеката истраживачког рада у настави моје околине на млађем школском узрасту представљају логички структуирани и повезани слиједећи садржаји: предмет и проблем истраживања, научна, друштвена и стручна оправданост истраживања, циљ и задатци у истраживању, варијабле у истраживању, хипотезе истраживања, методе, технике и инструменти истраживања, популација истраживања, ток и динамика истраживања и очекивани резултати.

У истраживању је планирана примјена три истраживачке методе: метода теоријске анализе, метода експеримента и сервеј метод.

Метода теоријске анализе биће доминантно примјењена у фазама припреме истраживачког пројекта и теоријског дијела истраживања. За ову методу је карактеристично... Проучавајући постојећа теоријска сазнања и схватања о истраживачком раду ученика и специфичностима његове примјене у разредној настави познавања природе и познавања друштава извршићемо, у ствари, теоријску конструкцију и утемељење емипријског експерименталног истраживања. Такође, метода теоријске анализе примјениће се и у етапама обраде и интерпретације истраживачких налаза када ћемо наше резултате истраживања тумачити кроз призму досадашњих теоријских сазнања.

Експериментална метода је кључна за емпиријски дио истраживања. Примјенићемо модел експеримента са еквивалентним или паралелним групама. Овај експеримент реализовати у три основне етапе: 1. утврђивање иницијалног стања, 2. увођење и дејство експерименталног фактора и 3. утврђивање финалног стања. Планирано је и ретестирање на крају школске године, тј. након завршетка експеримента како би била испитана ретенцију знања ученика експерименталне групе.

PRVA ETAPA	DRUGA ETAPA	TREĆA ETAPA	
E grupa (Tri odjeljenja)	Djelovanje E faktora	Finalno mjerjenje	Retestiranje
- Inicijalni test znanja (forma A) - Skala motivacije (VIMP) - Skala samoprocjene kognitivnog funkcion.	Primjena eksperimentalnog programa (istraživački rad učenika)	- Finalni test znanja (forma B) - Skala motivacije (VIMP) - Skala samoprocjene kognitivnog funkcion. - Upitnik za učenike i intervju sa nastavnicima o iskustvima u realizaciji eksp. programa	- Test trajnosti znanja (forma C)
K grupa (Tri odjeljenja)	- Inicijalni test znanja (forma A) - Skala motivacije (VIMP) - Skala samoprocjene kognitivnog funkcion.	Uobičajen način rada	- Finalni test znanja (forma B) - Skala motivacije (VIMP) - Skala samoprocjene kognitivnog funkcion.

Слика 3. Ток експерименталног истраживања – схематски приказ

Након уједначавања експерименталних и контролних група (двеје експерименталне и двеје контролне), слиједиће дјеловање експерименталног фактора у експерименталним групама. Планирано је осмишљавање експерименталног програма и креирање писаних припрема за реализацију наставе Моје околине са прецизно дефинисаним циљевима, методама, облицима рада, наставним средствима и помагалима, арикулацијом часа као и осталим методичким елементима својственим моделима истраживачког рада ученика. Ученици ће радити на истраживачким задацима индивидуално, у пару и у мањим групама у зависности од садржаја и конкретних активности предвиђених наставним припремама. Експериментални фактор ће дјеловати током пет мјесеци, при чему експериментални програм обухвата наставе јединице предвиђене НПП-ом.

Прва етапа истраживања односи се на тестирање знања ученика из предмета Моја околина, као и у осталим фазама где је предвиђено тестирање ученичког знања.

У другој етапи, послије инцијалног испитивања знања, наставници ће бити обучени за припремање, извођење и евалуацију истраживачког рада ученика у настави Моје околине. Оријентациона микроструктура истраживачког рада ученика у настави Моје околине имаће следеће фазе:

- Постављање истраживачког задатка,
- Самостално рјешавање истраживачких задатака новим приступима (постављање претпоставки, одвајање битног од небитног, прикупљање и анализа чињеница и испитивање природно-друштвене стварности) и
- Фаза провјере тачности рјешења истраживачких задатака и њихове прикладности новом приступу рјешавања задатака.

У истраживању ће бити примијењен и *сервеј метод*, и то у фази прикупљања података о одјељењима (пол, школски успјех и сл.) а који су потребни за уједначавање група, те у финалном мјерењу када је планирана примјена упитника, како би били испитана мишљења и ставови учесника експеримента о искуствима у реализацији наставе

примјеном истраживачког рада ученика.

Технике и инструменти истраживања

У истраживању ће бити примијењене следеће *истраживачке технике*: анализа документације, тестирање, скалирање, анкетирање и интервју. *Анализу документације* ћемо примјенити приликом увида у школску документацију како бисмо прикупили податаке о ученицима из експерименталних и контролних одјељења, те за анализу наставних планова и програма како бисмо идентифицирали наставне јединице које ћемо реализовати у експерименталном истраживању. Технику *тестирање* ћемо примјенити у иницијалном мјерењу, финалном мјерењу као и у фази ретестирања како бисмо утврдили знања ученика (чињенична, концептуална, процедурална и метакогнитивна). *Скалирање* ће се реализовати у иницијалном и финалном мјерењу како бисмо утврдили процјене ученика о мотивацији. *Социометријску технику* примјенићемо у сврху утврђивања групне кохезије. *Анкетирање и интервју* ћемо примјенити у финалном испитивању о мишљења и ставова ученика и наставника у учешћу у експерименталном програму.

У овом експерименталном истраживању примијениће се следећи *истраживачки инструменти*:

- тест знања из Моје околине(форма А – иницијално мјерење)
 - тест знања из Моје околине(форма Б – финално мјерење)
 - тест знања из Моје околине (форма Ц - ретестирање)
 - велики инвентар мотивације постигнућа (ВИМП)
 - социометријски упитник
 - упитник за испитивање мишљења ученика експерименталне групе о учешћу у реализацији наставе
- примјеном истраживачког рада ученика,
- листа питања за интервју за наставнике и
 - лист за анализу документације.

Тестови знања из Моје околине (форме А, Б и Ц) биће примјењени у инцијалном и финалном мјерењу, као и у виду ретестирања да би се утврдила трајност стечених знања. Наиме, у овим тестовима се под знањима подразумијева не само чињенично и концептуално знање, него и виши нивои знања – процедурално и метакогнитивно знање, за која очекујемо да ће због дејства експерименталног фактора се бити знатно заступљенија у експерименталној групи у односу на контролну групу. Према схватању аутора ревидиране Блумове таксономије (Anderson & Krathwohl, 2001; Krathwohl, 2002) основне карактеристике четири димензије знања су:

- *чињенично знање* се односи на основне или темељне елементе које ученици морају знати да би се упознали с наставним предметом. Оно има две подкатегорије: знање о терминима и знање о специфичним детаљима и елементима наставног предмета;
- *концептуално знање* се односи на међусобну повезаност измеђуосновних елемената која има омогућава заједничко функционисање унутар веће структуре. Оно има три подкатегорије: познавање класификација и категорија, начела и генерализација, те знаје о теоријама, моделима и структурима. За разлику од чињеничног знања које се односи на познавање појединачних и изолираних информација, концептуално знање подразумијева дубље знање односа и повезаности информација;
- *процедурално знање* односи се на начин поступања како учинити нешто, знање метода

испитивања, знаје о специфичним техникама и методма за одређени предмет, као и познавање критерија када применити примјерену процедуру. За разлику од чињеничног и концепуалног знања за које је заједничка одредница „знати шта“, процедурална знања својствено је одредница „знати како“;

- *метакогнитивно знање* подразумијева самопознавање, знање о властитим когнитивним стратегијама, властитом знању и способностима учења.

Приликом конструкције тестова служићемо се матрицом димензија знања и когнитивних процеса која је произашла из ревидиране Блумове таксономије. Служећи се овом матрицом могуће је за сваки исход учења тј. димензију знања „активирати“ у тесту одговарајуће когнитивне процесе који се користе за учење (запамтити, разумијети, применити, анализирати, евалуирати и креирати), на тај начин што ћемо ајтеме дефинисати помоћу одговарајућих глагола који се налазе у ћелијама таксономске матрице. На пример, за први прву димензију когнитивних процеса *запамтити* могу се користити сљедећи глаголи који се прожимају кроз све четири димензије знања: препознати, набројати, описати, дефинисати, означити, изабрати, именовати и др. Или, за трећу димензију когнитивних процеса *примјенити* адекватни глаголи који се прожимају кроз четири димензије знања су: повезати, изабрати, ријешити, модификовати, управљати, предвидјети, употребити, предвидјети, организовати, искористити и сл. За шесту и највишу димензију когнитивних процеса *стваратикроз* четири димензије знања адекватни глаголи су: планирати, претпоставити, развити, продуктовати, реорганизовати, конструисати и др.

Међутим, веома је важно напоменути да је приликом рјешавања, нарочито сложенијих, ајтема у тестовима присутна и активна примјена процедуралних и метакогнитивних знања, али да их сами ајтеми не могу измерити. Стога ћемо приликом конструисања дијелова теста који мјере процедуралну димензију знања уз ајтеме поставити и *додатна питања* у вези са начином рјешавања некон ајтема (знање „процедура“ како се неки задатак рјешава, кориштење специфичних метода и техника рјешавања проблема). Слично ће бити и у вези са мјерењем метакогнитивне димензије знања, јер ћемо поред ајтема у тесту поставити и питање/а у вези са самоспознајом и свесношћу властитих когнитивних процеса приликом рјешавања датог ајтема.

Велики инвентар мотивације постигнућа – ВИМП конструисао је Сузић (2006) према теорији мотивације Пинтрича (Pintrich). Овај инструмент има шест субскала:

1. *самоефикасност и компетенција* (има 55 ставки мјери: самоефикасност, перформативну самоефикасност, очекивање, перцепцију компетенције, рекогницију, самовриједност самодетерминацију, академска контрола);

2. *атрибуција и увјерење о способности контроле* (има 23 ставке и мјери: ангажованост, изазови контролу)

3. *заинтересованост ученика за наставу и перцепција компетенције* (садржи 10 ставки);

4. *ниво вредновања академског постигнућа* (садржи 10 ставки);

5. *циљеви* (садржи 30 ставки и мјери: мастеру овладавање, перформативне циљеве и нонконформизам).

Овај инструмент има укупно 128 ставки, одговори су дихотомног облика (да – не) и биће, уз сагласност аутора, модификован и прилагођен узорку ученика петог разреда.

Скала самопројене когнитивног функционисања је инструмент који ћемо самостално конструисати за потребе овог истраживања. Инструмент ће бити конструисан у виду петостепене скале (никад, ријетко, понекад, често, увијек), а тврђе ће се односити различите когнитивне процесе присутне током рада на истраживачким задацима. При том ћемо се ослонити, као и при конструкцији тестова знања, на ревидирану Блумову таксономију али и неке друге теоријске поставке и истраживања као што су схватања о метаконципцији, вишим психичким функцијама, критичком размишљању, креативности и др. (Квашчев, 1977; Мирков, 2013; Сладоје-Бошњак, 2013; Стојаковић, 2008; Шарановић-Божановић, 1995).

Социометријски упитник ће садржавати питања позитивног и негативног избора у односу на критерије избора: заједничко учење садржаја природе и друштва у школи, заједничко учење и рад на домаћим задацима ван школе. Основни показатељи које желимо утврдити јесу индекси групне кохезије по различитим критеријима избора.

Упитник за испитивање мишљења ученика о учешћу у реализацији експерименталног програма садржаће отворена и затворена питања анкетног типа с циљем испитивања односа према новом начину учења у настави, утврђивања мишљења о вриједностима и слабостима у реализацији истраживачког рада ученика и сл. У ту сврху примјениће се и *протокол интервјуа* којим ћемо испитати мишљења наставника који су изводили наставу са експерименталним групама.

Листа или протокол за анализу документације биће израђен како бисмо у њега уносили податке о ченицима које ћемо пронаћи у школским документима, а посебна протокол биће израђен за потребе анализе наставних програма како би се идентификовали садржаји-наставне јединице за које ће бити израђен експериментални програм. Узорак у нашем истраживању чине ученици четвртог разреда на подручју Зеничко-добојског кантона у школској 2019/2020. години. Узорак чине два експериментална одјељења из основне школе „Хусо Хоџић“ Тешњар и два контролна одјељења из исте школе. Укупно су 92 јединице узорка, тј. ученика.

Метод и узорак су одговарајући?

ДА

НЕ

ИВ.9 Мјесто, лабораторија и опрема за експериментални рад

Експеримент ће бити реализован у основној школи „Хусо Хоџић“ у Тешњу на узорку ученика четвртог разреда основне школе. Експериментална провјера ће дијелом предвидјети лабораторијске вјежбе, у дијелу кретања ваздуха и агрегатних стања воде и одвијаће се у учионици. Реализација наставних јединица је у потпуности усклађена са актуелним НПП-ом. У експерименталној и контролној групи биће реализовани исти наставни садржаји. Општи школски успјех у одјељењима Е и К је уједначен што омогућава компарацију резултата добивених експерименталним истраживањем.

Услови за експериментали рад су одговарајући?

ДА

НЕ

ИВ.10 Методе обраде података

У фази сређивања и обраде прикупљених истраживачких података, а сходно постављеним истраживачким хипотезама, планирана је примјена следећих статистичких поступака:

- ✓ анализа фреквенција и процената,
- ✓ анализа дескриптивних статистичких показатеља (mjere средњих вриједности, mjere одступања од средњих вриједности, mjere облика дистрибуције),
- ✓ хи-квадрат тест,
- ✓ Анализа релијабилности (Кронбах алфа, ајтем тотал корелације и др.),
- ✓ тестови провере нормалности дистрибуција (Колмогоров-Смирнов тест, Шапиро-Викл тест, анализа mjера облика дистрибуције),
- ✓ t – тест (разлика аритметичких средина за независне и зависне узорке) и
- ✓ ANOVA поновљених mjерења.

Наведени параметријски тестови представљаје први избор уколико буду испуњен услов нормалности дистрибуција, као и остали услови за њихову примјену. У случају неиспуњености услова за примјену параметријских тестова, примјениће се њихове непараметријске алтернативе. За потребе сређивања, припреме података и њихове обраде планирамо користити статистички софтвер SPSS 20.0 for Windows.

Предложене методе су одговарајуће?

ДА

НЕ

В ЗАКЉУЧАК

Кандидат је подобан	<u>ДА</u>	НЕ
Тема је подобна	<u>ДА</u>	НЕ

Алмина Бркић-Алагић је магистар разредне наставе. На постдипломском студију имала је високу просјечну оцјену (9,3). На трећем циклусу студија-докторским студијама из Методике разредне наставе, постигла је просјечну оцјену 9,7. Објавила је запажене научне и стручне радове из подручја теме пријављене за докторску дисертацију, као и из других подручја.

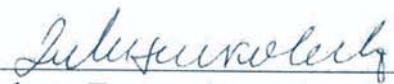
Подобан је кандидат за израду докторске дисертације. Изабран је поприлично нови и актуелан проблем научног истраживања. Развијен је и јавно 6.11.2019. године, на Филозофском факултету у Бања Луци, брањен тематски прикладан концепт експерименталног дидактичко-методичког истраживања (пред Комисијом у саставу: 1. проф. др Миле Илић, 2. проф. др Драгица Милинковић и 3. проф. др Александра Шиндић-Радић) са циљевима, хипотезама, истраживачким методама, именованим мјерним инструментима, узорком испитаника и другим елементима, па је за очекивати да ће кандидат прије почетка експеримента операционализовати и са ментором децидно усагласити експериментални фактор, програм обуке наставника експериментатора и прве вјежбе за истраживачки рад ученика у експерименталним одјељењима. Резултати будућег истраживања требали би допринијети проширивању и продубљивању сазнања из Методике наставе моје околине и образовно-васпитним ефектима истраживачког рада

ученика. Планирано истраживање није само научно релевантно, већ има и апликативне и друштвене вриједности. Комисија даје оцјену да је тема “Образовно-васпитни ефекти истраживачког рада ученика у настави моје околине“ подобна за израду докторске дисертације и предлаже Наставно-научном вијећу Филозофског факултета и Сенату Универзитета у Бањој Луци да усвоје овај Извјештај и одobre израду докторске дисертације. Комисија оцјењује да је и потенцијални ментор подобан, те предлаже да се у изради докторске дисертације за ментора именује проф. др Сефедин Шеховић, редовни професор Учитељског факултета у Београду за уже научне области Дидактика и Методика наставе природе и друштва..

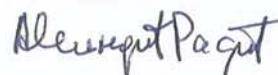
Бања Лука,
22.11.2019. године.

Проф. др Миле Илић, предсједник

Проф. др Драгица Милинковић, члан

Проф. др Александра Шиндић-Радић, члан